

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Кремльдиң Улуг ордузунга хүлээп алышкын

Июль 4-те Кремльдиң Улуг ордузунда Георгийев аалыга Совет Эвлияниң Коммунисттик партиясынын Топ Комитетиниң Президиумунуң Совет Эвлияниң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң чыгачы Кубаның Коммунисттик партиясынын Топ Комитетиниң Бирги секретары, Куба Республикаының Премьер-Министри Фидель Кастро Рус болгаш улам ынай сайырадыр хемчеглер дугайында тодаргай доктаалды сессия хүлээп алган.

Июнни айтыртып талазы-биле илеткели Тыва АССР-нин Дээди Советиниң Президиумунун секретары эш Н. Д. Будунчо кылган. Тыва АССР-нин Дээди Судунун бүрүн эргелигин хуусаанының доозулганын барылаалаш, оңч чаа составын соңгаан.

Тыва АССР-нин Дээди судунун даргазына эш Н. С. Байноола, Дээди судтун даргазынын оралачызына эш Е. П. Шустту, Дээди судтун кезиктирилгенине ширте: Т. П. Астанинаны, Б. Ш. Бюрюню, А. Н. Егоровту, З. Л. Д. Ооржакты болгаш Дээди судтун 174 улус төлөөлери сессияга соңгаан.

Демичев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, И. В. Назитов, К. Ф. Катусев, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазынын оралачысы Чогулелиниң Даргазынын оралачылары ССРЭ-ниң министрлер, күрүве комитеттериниң даргалары, эртемниң болгаш културанын ажалдакчылары, терге вачалыктары, ужудукчу-космонавты, хөй-шинтип төлөөлөрү чыгырар.

ССРЭ-де зилломаттыг төлөөлөгү черлериниң баштыгы бар аалчыларнын арасында бар болган.

Хүлээп алышкын эгелериңиң мунуузла Куба Республикасы болгаш Совет Эвлияниң күрүве гимнлери күөсеткен.

Хүлээп алышкын аял-авуз-маттык баарында азыраак эргип.

(СЭТА)

Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң үшкү чыыжынын дөрткү сессиязы

ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Июль 5-те, Политиктиң чырыдышкын бажыныга Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң үшкү чыыжынын дөрткү сессиязы болуп эргип. Сессияны Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Даргазы эш Ю. А. Аранчы ачкан.

Сессияга дараазында айтыргыларын чугааляшкан:

1. Республикада күш-култура болгаш спорттун байдалы база ону улам ынай сайырадыр хемчеглер дугайында.
2. Тыва АССР-ниң Дээди судун соңгууру.

М. К. Мендумениң илеткели чугааляжып көөруге киржиш, дараазында ширте санал-онолун берген. Шынааның сөзүндө округдан депутат эш Ш. Д. Нуулар, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Күш-култура болгаш спорт комитетиниң даргазы эш А. С. Нюрдет, Элегестин сөзүндө округдан депутат эш С. С. Чанар, Ак-Довуракта «Спартак» нитилел чөвүлелиниң даргазы эш В. А. Филиппов, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Күш-култура болгаш спорт комитетиниң төлөөзи А. А. Осинцев, Кызылдан Мурнуу таласы округдан депутат эш П. И. Григоренко, Чедерин округдан депутат эш Х. С. Б. Монгуш, Профангелдеринин область чөвүлелиниң

секретары эш С. Д. Киров, бүүр райкуускомунун даргазы эш Н. И. Бегин, республиканың күш-култура диспансерияны кол ээчиси эш Е. П. Черныгинов.

Күш-култура болгаш спортту улам ынай сайырадыр хемчеглер дугайында тодаргай доктаалды сессия хүлээп алган.

Июнни айтыртып талазы-биле илеткели Тыва АССР-нин Дээди Советиниң Президиумунун секретары эш Н. Д. Будунчо кылган. Тыва АССР-нин Дээди судунун бүрүн эргелигин хуусаанының доозулганын барылаалаш, оңч чаа составын соңгаан.

Тыва АССР-нин Дээди судунун даргазына эш Н. С. Байноола, Дээди судтун даргазынын оралачызына эш Е. П. Шустту, Дээди судтун кезиктирилгенине ширте: Т. П. Астанинаны, Б. Ш. Бюрюню, А. Н. Егоровту, З. Л. Д. Ооржакты болгаш Дээди судтун 174 улус төлөөлери сессияга соңгаан.

ССРЭ-ниң Камгалаал министрствозунга ужуражышкын

Июль 4-те Кубаның Коммунисттик партиясынын Топ Комитетиниң Бирги секретары, Куба Республикаынын Революциг чыгачы Премьер-Министри Фидель Кастро Рус болгаш улам ынай сайырадыр хемчеглер дугайында тодаргай доктаалды сессия хүлээп алган.

Июнни айтыртып талазы-биле илеткели Тыва АССР-нин Дээди Советиниң Президиумунун секретары эш Н. Д. Будунчо кылган. Тыва АССР-нин Дээди судунун бүрүн эргелигин хуусаанының доозулганын барылаалаш, оңч чаа составын соңгаан.

Тыва АССР-нин Дээди судунун даргазына эш Н. С. Байноола, Дээди судтун даргазынын оралачызына эш Е. П. Шустту, Дээди судтун кезиктирилгенине ширте: Т. П. Астанинаны, Б. Ш. Бюрюню, А. Н. Егоровту, З. Л. Д. Ооржакты болгаш Дээди судтун 174 улус төлөөлери сессияга соңгаан.

Совет-куба чугааланышкыннарның доозулганы

Июль 4-те Кремльте ССРЭ-ниң Чыгыш секретары эш Л. И. Брежневтиң, ССРЭ-ниң Политбюроунунун кезикчигү, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы эш Н. В. Подгорный, ССРЭ-ниң Политбюроунун кезикчигү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш А. Н. Косыгианиң Кубаның Коммунисттик партиясынын Топ Комитетиниң Бирги секретары, Куба Республикаынын Революциг чыгачы Премьер-Министри эш Фидель Кастро Рус-биле болгаш, Кубаның КПТ-ниң Секретариатынын кезикчигү, Куба Республикаынын Революциг чыгачы Министри эш Карлос Рафаэль Родригес-биле ужуражышкыны болган.

Эш хуузуунуң найырлчы беледизиниң үезинде Совет Эвлияниң Коммунисттик партиясынын чыгачы Премьер-Министри эш Фидель Кастро Рус болгаш улам ынай сайырадыр хемчеглер дугайында тодаргай доктаалды сессия хүлээп алган.

Июнни айтыртып талазы-биле илеткели Тыва АССР-нин Дээди Советиниң Президиумунун секретары эш Н. Д. Будунчо кылган. Тыва АССР-нин Дээди судунун бүрүн эргелигин хуусаанының доозулганын барылаалаш, оңч чаа составын соңгаан.

Тыва АССР-нин Дээди судунун даргазына эш Н. С. Байноола, Дээди судтун даргазынын оралачызына эш Е. П. Шустту, Дээди судтун кезиктирилгенине ширте: Т. П. Астанинаны, Б. Ш. Бюрюню, А. Н. Егоровту, З. Л. Д. Ооржакты болгаш Дээди судтун 174 улус төлөөлери сессияга соңгаан.

РЕСПУБЛИКАДА КҮШ-КУЛЬТУРА БОЛГАШ СПОРТТУҢ БАЙДАЛЫ

БАЗА ОНУ УЛАМ ҮҢАЙ САЙЗЫРАДЫР ХЕМЧЕГЛЕР ДУГАЙЫНДА

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш М. К. МЕНДУМЕНИҢ илеткелден

дур турар. Республикада күш-културанын штаттың 255 ажалданчызынын 121-ри дээди болгаш ортума кезиктеп. Ам үезде Тывада спорт мастери 8, мастерге кандидат 20 киши бар. Чедериникини белди-биле үшкү ужурагы адал болур. Оларга Хову-Аксмыда урууларын спорт школаларын директору, хаак талашы-биле республиканың дөрт даккыр чемпиону Семён Байдыра, шыдырага республиканың дөрт даккыр чемпиону Николай Шашыра, шапывал хурекчи Тыва АССР-нин чаа даккыр чемпиону Ондар Сяур-оол, «Тыва спорт» компанияда тудурадыр бригадир Алатолың Глухов болгаш ооолор-даа тамаажы.

Оң-биле кады республиканың күш-култура болгаш спорт ажалында улус четтестерин үзүлгезин чугааляш. Республиканың шикендек командалык зона маргалааларына спорт төрүн чакыт эвес. Тываның бүгү човунун чыга 106 үзүрү күш-култура болгаш спорт хара туртуунга. Ол сөзүмүзүлде база алган чыгыт «48 хуу» «Тыва суг тудугу» тразында, «Коммунисттик септеге-тудуг эргелдени, эл комбинатында, хааб заводунда, алгы, туйбу заводтарында күш-култура коллективтериниң беэни тургусалар!» РСФСР-ге беэни дээр диирт турган республика географыянык күш-култура коллективни хоорун дүшкен. Кызыл хоорунукому (даргазы С. Красный), хоорайның күш-култура болгаш спорт комитетин (даргазы Н. Брайникова) оюн чогуур түйбөдүндү.

Кызылдан гуувиб заводун, Коммунал ажал-агы министрствозунун Кызылда септеге-тудуг эргелдени, «Көк-Тей» совхозту, Каа-Хемдин хоорундан разрезин эки ажалдыг коллективтер деп мактан туура.

Көдөгө күш-култура ажалы экилдериңиң бар аргаларын чедир айкалыштып турар. Көдөгөң човунун чыга 0,9 хууу күш-култура хара туртугунан. 60 колхозта болгаш совхозта спорттун чыга 4 ажалы бар, а хаак холелелине, ачалылар чыгыш-даа чыгыт чоң. «Тоора-Хем», «Россия», «Шенгээр», «Барык», «Тес-Хем» совхозтарда бүдүрүлгө гимназиялыгы, күш-култура-кадыкшыгыла ажалдарынын штаттыг институттары чон. Спорттук «Урожай» нитилелиниң, коллективтериниң материал-техниктиң баазаны бажылаарында Көдө ажал-агы министрствозу

амык болгаш Кубаның Коммунисттик партиясынын ар ажалында акым-дулма харылаарын улам ынай хайлады болгайында, Совет Эвлияниң арасында найраалын болгаш кады ажалдакчыларын хара туртууларын бүтү талазы холелелер дугайында саваал-онолдорунуң созулаалын доозуп, Делегей байдалын болгаш социализмниң коммунисттик болгаш ажалычтын шикендешинин, тайбыштын болгаш улустарнын социал депшигезиниң херөө бажылаарынын эрге-ажыктарына бооттарынын кады ажалдык ажалының он чугула айтырарынын чугааляжып көөруге база дооскан.

Чугааляжышкынар үезинде совет-куба кады кылдыр илдигениниң тектирнин дугурушкан.

(СЭТА)

СЭКП-ниң XXIV съездинин төөгүлүг шийтири, ССРЭ-ниң тургустууларына 50 чыгыла белекче дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалды республиканың бүгү човуну политиктиң болгаш күш-ажымын водурулушкунун болгаш деп илеткели демдегелен.

Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Даргазы эш Ю. А. Аранчы ачкан. Сессияга дараазында айтыргыларын чугааляшкан:

1. Республикада күш-култура болгаш спорттун байдалы база ону улам ынай сайырадыр хемчеглер дугайында.
2. Тыва АССР-ниң Дээди судун соңгууру.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш М. К. МЕНДУМЕНИҢ илеткелден

дур турар. Республикада күш-културанын штаттың 255 ажалданчызынын 121-ри дээди болгаш ортума кезиктеп. Ам үезде Тывада спорт мастери 8, мастерге кандидат 20 киши бар. Чедериникини белди-биле үшкү ужурагы адал болур. Оларга Хову-Аксмыда урууларын спорт школаларын директору, хаак талашы-биле республиканың дөрт даккыр чемпиону Семён Байдыра, шыдырага республиканың дөрт даккыр чемпиону Николай Шашыра, шапывал хурекчи Тыва АССР-нин чаа даккыр чемпиону Ондар Сяур-оол, «Тыва спорт» компанияда тудурадыр бригадир Алатолың Глухов болгаш ооолор-даа тамаажы.

Кремльдиң Улуг ордузунга хүлээп алышкын

Июль 4-те Кремльде ССРЭ-ниң Чыгыш секретары эш Л. И. Брежневтиң, ССРЭ-ниң Политбюроунунун кезикчигү, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы эш Н. В. Подгорный, ССРЭ-ниң Политбюроунун кезикчигү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш А. Н. Косыгианиң Кубаның Коммунисттик партиясынын Топ Комитетиниң Бирги секретары, Куба Республикаынын Революциг чыгачы Премьер-Министри эш Фидель Кастро Рус болгаш улам ынай сайырадыр хемчеглер дугайында тодаргай доктаалды сессия хүлээп алган.

ССРЭ-ниң Камгалаал министрствозунга ужуражышкын

Июль 4-те Кубаның Коммунисттик партиясынын Топ Комитетиниң Бирги секретары, Куба Республикаынын Революциг чыгачы Премьер-Министри эш Фидель Кастро Рус болгаш улам ынай сайырадыр хемчеглер дугайында тодаргай доктаалды сессия хүлээп алган.

Совет-куба чугааланышкыннарның доозулганы

Июль 4-те Кремльте ССРЭ-ниң Чыгыш секретары эш Л. И. Брежневтиң, ССРЭ-ниң Политбюроунунун кезикчигү, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы эш Н. В. Подгорный, ССРЭ-ниң Политбюроунун кезикчигү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш А. Н. Косыгианиң Кубаның Коммунисттик партиясынын Топ Комитетиниң Бирги секретары, Куба Республикаынын Революциг чыгачы Премьер-Министри эш Фидель Кастро Рус болгаш улам ынай сайырадыр хемчеглер дугайында тодаргай доктаалды сессия хүлээп алган.

ЧУРУКТА: сессияның хуралдар аалында.

ТЫВА АССР-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ БОЛГАШ ОБЛПРОФЧӨВҮЛЕДЕ

ЭҢ ЭКИ БИБЛИОТЕКА ДЭЭШ

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш профсоюздардын чыгыш комитети «Чову библиотека»-биле хандырып экиндир дээш автономну республиканың крайларыны, областтарын, Москва болгаш Ленинград хоорайларының Бүгү-россия социализтик чарышкын дугайында РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тиң 1971 чылдын декабрыда хүлээп алган доктаалды күөсеткен. Оң талашы-биле шийтирнин хүлээп алган.

Бүгү-россиянык социализтик чарышкыга бүгү библиотекаларын киргизгезин хандырып болгаш оларга методикти дуузын доктаамал көргүскен турарына Култура болгаш Чырыдышкын министрствозуна, профсоюздарын алырлар айым-биле боюварына дааскан.

Бо чылдын июль-10-га чедер районнарда оргомиктер-теги райкуускомнар тургузар ужурут. Ол оргомиктер-тер чову библиотека-биле хандырып улам экиндир дээш социализтик чарышкын

организтап удурут болгаш оң түндүктерин чогуур үезинде үндүрер.

Чову библиотекалар-биле хандырып экиндир дээш социализтик чарышкын районнар болгаш хоорайлар аразына чоурдур.

Социализтик чарышкын созулаалы болгаш библиотекаларын ажалы экиндир, ажалды чонларын коммунисттик илдигезиге библиотекаларын ролын белдирер, бүгү ажалчыларын, колхозчуларын, өөрениктерин ортузунга ном дегерин тардадып, ажал оларын созуургалын хайыктырары, библиотека ажалдык чарышкын чогуадыкчын идеяны улам белдирер болур.

Социализтик чарышкын негелдери тодаргай ажалдан кылган. Ол негелдери болгаш-таалдар төлөө, чер-черде библиотекаларын илдигезиге ажалын беэни дегерге тургузап, ширте болгаш чарышкын доктаалы библиотекаларын чедиктиривити бооттарынык ажалды чонларын мобилизаатар, республиканың култура тургуруушкунуна болгаш ажалы-агы библиотекаларын ажал-чорудулаалын беэни дегерге тургузар, чуртагыч-дыг бүгү суураарын, чүтүлгө бүдүрүлгө узастоктары, ниятти чуртаала черлерин болгаш өөредилге черлерин библиотекалар-биле хандырып, оң чегерттери набырттар, тускай салымчыларын, ном бөр пункттарын ажалды, ном тардыкчыларын көвүдүрер херек.

Библиотекаларын ажалында болгаш номун пропагандалаарына көдө ажал-агынык тускай эргемингелерин хаара турдуру тургуза.

Социализтик чарышкын түнелени ажалдын чорун турар байдалын барындаалып чарышкын чылда бир катан үндүрер. Чарышкын түнелени үндүрүрү чугула материалдарын районнардын куусеки комитеттери республиканын оргомиктерге чоурдур.

Социализтик чарышкын түнелелиниң РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тиң шийтир чогуруу Кызыл тууган база ажалы шапчалын тысыр.

Кооператорларның чайгы сагыш салыышкыны

Бо чылдын кооператорлар ажалында ажалы рубльдин көдө ажал-агы продуктулары болгаш чиг-отти белектер ужурагү. Салым ажалыны организаатары оонкиндир дугайында айтырынын Центросоюзту баштаары чыгыш хураалына чугааляжып көргөн.

Чедикшиң ажалдык кол чүдүү белектерин кадрларын шийли алары болгаш белектери, салым алыр пункттарынын чотынын набырттары болурун хураалга демдегелен. Чамдык областтарда ам беэни хой чүве кылдырган. Чыгыш, Тернополь областы белектер контроларынын директорларын хой чүдүү тускай эртемниң, өргөк болгаш бо чылдын семнарларда 300 ажал белектерин мергенлини белектер, Көдө ажал-агы продукттары болгаш чиг-отти салым база хүлээп алыр бүгү ажалдык аттестацияны эргемин турар.

Ыччалар-даа хой областтарда кадарларын салым ажалынык болгаш чон-биле салаажылганы кылгырына чотес белектер. Хой-хой потребсоюзтарда белектерлерин оран-бажылар, херексел болгаш транспорт-биле четче хандырып турар.

Эмге херексел техниктиң чиг-отти белектер болгаш ону медицина үзүлүрүне бөр дугайында айтырынын хураалга база чугааляшкан. Эмге херексел үнүштерин кол чымчыларын, школачылар, пенсионерлер, колхозчулар болгаш шилээлин кыжыр болуп турар. Эргип чыгыш Центросоюзтуң бод талашы ВЦКРОМ ТК-ның организаастааны чымчыларынык бүгү-өлөөлүк конкурзуна 150 муң ажал өөрениктер киришкен. Конкуруду бо чылдын база чоурдур. Ажал чымчылары дуулаалары-биле потребсоюзтар шоорлер лагерлериниң чыгыш бөдүүн кургадыкчылары тургуруп турар. Эргип чыгыш чыгыш ажал Москва областы, Литва ССР-де болгаш өскө-даа черлерде күш-ажыкты болгаш дикташылганы лагерлерини организаастап турар. Ол лагерлерге чиг эрттирер пенсионерлер бойдустан ылы-бүрү байлаптары белектер турар.

Мооч-биле кады чамдык областтарда херекселдер кооперациянык ажалдык чыгыш боттарынын аргаларын чедир ажаллаштып турар. Ылайгы Иваноов, Орел, Тула, Литва, Эстон, Таллин, Армян болгаш Туркмен потребсоюзтар эмге херекээр үндүртерин белектер талашы-биле хоюдул турар.

Центросоюз бүгү хевирлерин белектерин ажалдыктерин-биле ажал чегелдерин боотандырып алыткан.

(СЭТА-нык корр.)

«СЭКП — СЪЕЗДИЛЕРНИН, КОНФЕРЕНЦИЯЛАРЫНЫК БОЛГАШ ТК-НЫҢ ПЛЕНУМАРЫНЫК РЕЗОЛЮЦИЯЛАРЫНДА БОЛГАШ ШИИТПИРЛИНДЕ»

«СЭКП—съездилерин, конференцияларын болгаш ТК-ның пленумарының резолюцияларында болгаш шийтирлеринде» деп чынын номнар-ның тоску төмүн политиктиң

номнар үндүрер чер парлар үндүрер. Ина партианың 1966 чылдын февральдан 1968 чылдын декабрыга чедир он чугула документиери киргизген. Документилерин элөөн хой

кезге СЭКП-ниң идеолотуг ажалына холбашкан.

Чыныдан ном П. Н. Федосеевтин болгаш Е. У. Черняковтиң нити редакторлашыны-биле үнгөн.

(СЭТА)

Таңдының сизгенчилери

Нийтинин малынга четир кемчээлдер чедир белектер алыр дээш демисе Таңды районунун ажал-агыларын ажалдашкан. «Элегес» совхозтун сизгенчилери Кулуунда 50 гектар четип үнгөн чаагай люцераны кезип дооскан. Ам ол чоюдул мал чедип билип, човунда фермаже өөртүп эгелен. Бо ажал-агы чайгар үнгөн сизгенери кеберинче база эгелен кирген.

«Межер», «Тилел» совхозтар кууун чаштырар кол-тарыны сизген кылдыр кезип практикалдан келген. Бо чылдын оон нотаан массалы хөй болуп турар. Межергиждер ол культураны таран 284 гектар черин бүрүн кезип дооскан. Көк-тарааны болгаш чайгаар үнгөн сизгени «Тилел» совхозто бо хүндерге чедир 402 гектар черде кезген. Оон 240 гадында сизген болдуруп, 70 тоннаын сарааттап алган.

Көдө ажал-агынын дурлугу станцияны ажалында 40 гектар черин сизгени кезип четтиккен болза-да, чоокку хүндерде өлчө массалы-биле кырыптар алган. Районун арткан ажал-агылары бо кызыларнын үлегери эдерип, сизген кемчелдиче бүрүн-биле кирген эгелен.

Бистиң көр.

О. ТАВАА.

Кезип кириккен

Улуг-Хем районда «Улуг-Хем» совхозтуң Кок-Чыраа салбырында Донгак Бирдиге удуруткан Азено шийтир маалыга четир салым, эки шийнарлы мал чедип чогуур үезинде белектер дээш Кок-Чырааның Чер-Бажын чанында, чыраа шийти, буга ыдымы черлерин чыгыш үнгөн хоюдулук көк сизгени хол

кадырлары-биле кезип эгелен.

Ол ажево эргеп чылдын хол-биле 64 тонна эки шийнарлы сизгени кезип белектер. Бо чылдын оон-даа хөй сизгени белектер дээш ажево шийтенчилери баштайг хүндер эгелеп шалымны ажалдып киришкен.

О. ТАВАА.

Темпини дүргедер

Улуг-Хем районун «УТКА» совхозу Ак-Туруг салбырынын кадарчылары 11 муң хойну кыргаш, бир хойга онаштыр 2,8 кг дүк алган, күрүнеге 27,4 тоннаын садар дүлөөлөгүлүг. Эргип чылдын белектер чегинге чартык тоона дүкү чедир кырып болуп турар.

Элекрозмергал чок турган-биле кадарчылар кыргындага орайтап кирген. Чамдык кадарчынын хойларыны дүгү өлөөн дүшкен. Кыргызда пунктуалды ам 35 элтири, 8 хол хатылаан чакташкын

К. КОМБУ.

КЫЗЫГААРЖЫЛАР ЭСТАФЕТАЗЫ

ДҮНЕКИ ТӨТЧЕГЛЕКЧИ ОНЗА АЙЫЛДЫГ

Итиктик Кола эргелелинин шиптири-биле бо чылдың май 28-те Совет Эвделиниги кызматтары дургаар комсомолчу-анималар эстафетазы эгелээ. Ол эстафета Барыш болган Чоон кызыгаарыны эргинер ийи бөлүктөн тургусунган. Эстафета бодунун маршрутунда Баугаар июль 3-те бистин республиканын наймылаагына келген.

Ол хун кезеженин алды шакта Кызылдың Ленин парк-дуге хоорайнын аймактарын хой кижин киржинчелиг митингиз болган. Ону ВЛКСМ Тыва обкомунун бирги секретары А. А. Роматов ажыткап. Оон соонда Совет Эвделиниги Маадыры Л. И. Ефимов, офицер П. Понаморов, анаа дайчы А. Артына болган эскелер-даа боттарыны чуугаагына СССР-нин кылбейинге тураскаткан бо эстафета кызыгаар район-нарда шериглерини болган аныктарыны ортузунга шериг-патриотчу болган интернационалты кижиндилегин куштелдиреринге улуг илгичин бээр деп чуугаалааннар.

Оон соонда Ыраккы Чоон чүктүг кызыгаарлары эстафетаны Тыва АССР-ниң комсомолчу-анималарыны тол-лаалери офицер П. Понаморов, ВЛКСМ Тыва обкомунун бюро-кемингү, «Тыванын аныктары» солуштун редактору М. Байыр-оол, кызыгааржи-лар сержант Е. Егоров, анаа дайчы А. Артына, «Кызыгаарларыны аймак өңү» деп болгунун киржинчелиг О. Гвоздовский оларга дам-чыткап.

Бистин республиканын төл-дөлери эстафетаны Даг-Алтай автономуну областын кызыгаарларына дамчыдып бээр-биле чоруктап.

В. ЧАДАМБА.

Тыванын девискээри ан-мен, куштар, балык даа шик-каш байлак-биле элбикчилдиги бүгү туртка билингир апар-ган. Техника аажок сайыра-гай амгы үедө калбак дөлгөм чову-шынааларда, арга-арыг-та, тайга-сынарда, терен сугауг хөдүр, хөмөрде авто-транспорти-биле чешип шыда-нас черлер човар.

Иңчалда-даа чамдык кижилер автомашиналары өскөр элгиллап турар. Черлик апар, куштар оттун чядиг чырыын херекке албас, ооп көртүнас. Харын-даа оларын хой кезин чырык черже улам чоккунулар, оюн чаглак кылдыр болдар. Чижээ, улуг да-лайлар эринде дүне хын турар маяктары долгандыр чет-ки-биле калжаалп каары тавар-лаа эвас. Иниг чурттарже чанган куштар ол маяктарга үкешип, өлүглөр чорук өвөөш эвас болулар.

Аларнын мындыг туруун төтчеглекчилер ажыглап, өдү-рүп кырып турар. Автомашинанын караан чырыдып ал-гаш, төтчеглекчилер анга чоккидулап чөдө бар, оон сөө-дүнде демги кааргенчи амы-таннар бөлүк-бөлүү-биле кыр-дырып алыр.

А. САНЧАТ, охотвода.

Салгакчыларлыг хөгжүмчү

ССРЭ-ния тургустунганын-дан бээр 50 чыл болур оюнга тураскаткан Тыва лигатура бол-гаш уран чүүл девалаамын киржинчилери — чогоалчил-лар, чуркучулар болган арти-сттерин чаклапайжылар бай-ырлаадыг уткуп ап турган үеинде үрер хөгжүмүнү кү-чүтүг, таалаачыг үнү черин сиртлетипшаан, район то-лугун кудумчуларына чангы-ладыр аян туруп турган. Шак ол хөгжүм хөгжүм кел-ген аалчыларын хой-агыын дайынытырган.

Оон соонда ийи хонгаала Чадаванын пионерлериниң Бүгү-өвдөлдүн Ленин аттыг пионер оргнизациянын 50 чыл оюнга бараалаткан байырыг чыкарлаа база ол-да үрер хөгжүмүн хөгжү үнү аян кирип каастаан. «Совет Эвделиниги гимннэр», «Буттар-вынас дилгиз базаал, штер» деп революстуг иры, «Ставля-ка», «Королевна», «Коробейки», «Удекиле марж», «Эргери марш», Кайланын «Комсомолчу марши», «Дөң-дөң», «Дөг баары» деп ты-ва маршрут аялгазы эфирге аалчентир чангылаан тур-ган.

Биле Валерий база-ла гал-стуктук хөгжүмчүлерин ө-рү, а оон хөймер кызы — Ро-за, хөймер оолдары — Мерген биле Май-оол музыка шко-лазынын дээр оореникчлери болганнар.

Бо чаксы каникул үеинде Чоон-Хемчин районуну шко-лачыларынын уран чүүл фе-стивалы бодун турга. «Дамын аныктылар музыкалыг аял-гы» деп күү-де шөрү кел-де тизериниң ол бөлүк үе-дезини чаалап алган. Жюри-нин мурунуна Света Дамын иттиди, Май-оол Исаичи бызаачыны, Олег Дамды — димбин, Роза Дамды — ча-дааны, Мерген Дамды — шапаны туткулааш, тыва улустук аялгаларын кайтам-чык ооручту, арыг ойнап күүсеткенер.

Ол чедийшик таварылга эвас. Дамдынын найырал-дык өл-бүдөлиниң чурттал орны бажыга аалдан кирген кижин бургуу илди чыган, му-галыг эдилеп турар чүл-бүрү хөгжүм херекселерин созуурган көрө бээр. Хоочу хөгжүмчү Чудумович Ча-даванын уругуларына хөгжүм херекселерин боду салып берген. А ийи, дошунуруну, бызаачыны, лимбин, шапаны, чадааны база боду ча-даа берген. Музыкалыг но-та-лар бизээ кыдырааштар, номдар энекек. Хөгжүмчү-нүн оолдар, кыстарынын на-йымы-даа хулууга таварыш-кан-на хөгжүм херекселери туткунда, сагылынга кире холган аялга бүрүзү хостуг ойнай бээр.

«Бот-тынагыр артист 1933 чылда Тыва Араттын Револ-юстуг Шеринге келген-ле хөгжүмчүлөр бодунуң кир-ген. Иңчал шериг кезээ-нин музыкалыглары ам Тыва АССР-ниң улустук РСФСР-нин аалдарыг артын Манси Мунуак уагуну турган. И-йич шеригте турган, Кара-Сал Дамды чыл четпээде-ле барык-ла шунту хөгжүм херекселеринге музыкалыг но-та Баугаар ийи ойнаптар апарган. Ол шагда шиптөөлөп алган билин амдыга чедир-ле эш Дамды бодунуң оореникчилерин башкылаа-шаан чорур.

Шериг кезээнд чан идуу аныктылары билек клуб эргелечтээне он Дамды тө-мүлүктөн. Чаа эргелетип клуб аныктыны дуржулгааш ол үеде эгелеп бодунга чыгып эгелээ. Тыва билисти чогоал-чыллар бээр үр болган бол-

Куулар Алдыр-оол, Пионерлер Онал Шулуу, Клара Сагды болган эскелер-даа эл илде-кейип киршике. 1942 чыл-дан 1943 чылга чедир эш Дам-дын куруневиң хөгжүм-ши театрына ажылдаа. Дайыш-нын чыдарында театрын хөгжүм башкызы турган Рос-тислав Константинович Миро-нович Чадавадан келген хөг-жүмчү белик хулуулар, анаа ийик турган.

Константин Чудумович 1939 чылдан аман чедир ээр-би ажыг чыл шипте төрөл районунда ажылдап турар. Бо үе дургуунда Константин Чадава Чыраа-Баян, Чы-таки, Хорум-Даг, Хайыракап, Баян-Тала, Шами, «Искра» көдө клубтарга эки ажыл-дааш, оларын догерезинге үрер болган хыдыг хөгжүм-лер оркестрин тургузган. Он-беле чергелештир ол-ла чер-лериниң школачыларын ор-тузууга хөгжүмчүлөр бөлуң удуштун келген.

Ол ам район төвүнде Куль-тура бажымын методдан. Константин Чудумович бо хунерде Чадава хоорайнын аныкчы аныктарын үрер хөгжүмчүлөр бөлуң удуштун турар. Ол бөлүмдө чангы-чы Александр Ондар, малыр Галана Ондар, радио септе-чи Анатолий Тудуш, трак-торист Владимир Сат болган — шунту ол алды кижин бар. Анык ажылчылар база-ла үрер хөгжүмү саят чонса ойнап турар апарган.

Уран чүүлге бараан боюн келген дөртен шаа чылдыг дургуунда Константин Чуд-умович ченө хөгжүмчүлөр бөлөгөвөн дээрли, уран чүүлүг ченө аныкчылар-ларыга дуза каттаан дээр-ли.

Районунуң удурукчулары байлак дуржулгадыг хоочун хөгжүмчүлөр клуб ажылы кош-каан чамдын черже үрүзү-чүлө чорудуп көргө, ол барган-на черинге идеяны шызы-дып, ажылды көскү кылдыр ойнадып келген.

Республиканың уран чүүл көрүзүлгелеринге бирги черин чоон-хемчиликтер наш удаа ээлеп келген, бо херекте эш Дамдынын салган үзү-хуу-ру өзөш эвас.

Уран чүүлүг хөгжүмдөр херекке үр чыдарда үр-түн-пелдиг аныккадан ачы кавыла-ры дөш эш Дамдыны Совет чаак Күн-агылды Кызыл-Туру ордон-биле ийи медаль-биле шаңдаан. Анаа Тыва АССР-нин културанын ал-дарыг аныкчымы деп хулуудук белик атты тыме-кан.

С. БАДАА.

Хостуг хурешке сибирь зоназының маргылдаазы бөгүн эгелээр

Бөгүн бистин республиканын найыскаанын Гастело ат-тыг паркынын ногоан теат-рына хулуусунун 4 шакта РСФСР-нин Сибирь зоназын хостуг хурешке маргылдаазы эгелээр.

Ол маргылдаага киржири-беле аалчылардан Кызыла бир дугарында Новосибирск областын мөгелери келген. Олар 1969 чылда Тывага бол-ган зона маргылдаазына ко-манда талазы-биле бирги чер-ин, а эргек чылын Красно-арск хоорайга болган зона

маргылдаазына ийги черин аалчентер. Ам база Новосибир-жилер шаһнаалдык черлери алыры чууга чок.

Команданын кезигүнери дуун хоорайнын музейлери, ту-раскаалдык черлери-биле та-ныккаланар.

ЧУРУНГА: Новосибирск обла-стын шиптедик командазынын кезигүнери (солгай та-лазында) 1971 чылда анык-тар араалыга СССР-нин бирги чери дөш маргылдаазына 63 килограммга үшүк черин ал-ган спорт мастери Игорь Фи-ткульин, хостуг хурешке мас-

терге кандидат Сергей Сидель-ников, 1969 чылда Совет Эвд-елиниң аныктар араалыга түнел маргылдаазына шан-налдыг черин алган, спорт мастери Николай Душин, 1970 чылда СССР-нин бирги чери дөш болуп эркен маргылда-азыг үшүк черин алган спорт мастери Геннадий Шатилов, мастерге кандидат Алексей Харитоненко, спорт мастери Иван Брайко болган спорт мас-теринге кандидат Анатолий Ры-ков оларын хоорай биле тагы-нык чоруп турга тырттырган.

Ч. ВЛАДИМИРОВТУҢ ФОТОЗ.

СЫЫН МЫИЗЫ

КРАСНОЯРСК (СЭТА). Ус-тун сыын өстүрү совохунда оларын мыиызын кезер ай чедип келген. Сыын мыиызы ак ил шынардыг, мы-йыстын кажан «быдэ бөзүн» тодаларына мергежи херек, оун чангыс хүне-даа саалат-шайн, ол өйүндө келер жуур-дуг. Совохта улуг сыынчы М. Чап иныгы оюну ылап тый болган. Чамдык мыиытар он болган он хой-даа килограмм болулар.

ТЕЛЕВИДИНИЕ

МОСКВАДАН
ИЮЛЬ 6-ДА
12.55 — Дамчылыгларың программазы. 13.00 — Уругулар-га. В. Коростылев, М. Львовский — «Дамчаның ужурады-рың». Уругуларын Топ театры-ның шаһны. 13.25 — Телемөдө-лөр. 13.45 — Москвитин — өсп-перт аалдарында. 14.55 — Оң-дуг телекоргузууге. «Долган-дырыгын кадуатраам». Теле-лешин. 16.50 — Спорт програм-мазы. 1. Делегей бирги чер дөш шылдыра маргылдаам. 2. Оңуг телекоргузууге. Күн-кулууржу гимнастика. 18.00 — «Ус». Информатив про-грамма.

КЫЗЫЛДАН
18.30 — Телемөдөлөр. 18.50 — «Чаксаан дайлаа». Доку-менталдыг фильм. 19.00 — Теле-мөдөлөр. 19.10 — «Адрен: Кы-зылдың телестудиясы». Дам-чылыга. 19.55 — Чартадар, репортаж.

МОСКВАДАН
20.00 — «Эргер черде кижик». Хой кезектеринг уран-чечен фильм. 2-чи, 3-кү кезектери. 22.10 — «Тийу Радийнор». Телекоргузуулгени фильм-коп-пелти. 22.30 — «Ус». Информа-тив программа. 23.00 — 00.45 — Футболда СССР-ниң чемпионда-ды. «Динамо» (Ижев) — «Дина-мо» (Тольяси). Кияетин дам-чылыга.

Бөгүн республикага бүргөп, алыр, чамдык черлерге час чаар. Барыны угуламышкын-ныг хаттын күжү өй-төмүк-дан күштөлөр. Агаарын тем-пературазы дагыл районнары 7 — 12, артыкларына 18 — 23 градус чылга болур. Кызыла шокор будууттаар, чаар. Барыны угуламышкын-ныг хаттын күжү кошкан. Агаарын температуразы 20 — 25 градус чылдыр.

Репантор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

ИЮЛЬ 6-ДА
«НАЙРАЛ»: «Ырак арге-че поезда» 9.30, 11.25, 13.20, 15.15, 17.10, 19.05. 21-шаңкыда «КААХИМ»: «Республика-ның эргешкени» (1-чи, 2-чи кезектери). 15, 17.35, 20.10 ша-ктарда.
«ИНИОП»: «Бекжөлдө дэр-ден дүшкө» 9.15, «Хостуг бо-луп тургундуг» 11.13, «Ою-амыдралында эртер» 17, 19, 21 ша-ктарда.
«ВОСТОК»: «Кызылдың» «Бир эсе буржу чок болду салымчы» 17.20, 19.10, 21 ша-ктарда.
«ЧАПЫ КИНОТЕАТР»: «Адыр, ман!» 17.20, «Аа-ракты» 19.10, 21 шактарда.

Делегей чемпиону чөптүг чорукту негеп тур

тур мен». Бо мөдөлөдү делегейин Хөл-шындыра федерациязынын (ФИДЕ-ниң) удурукчуларына делегей чемпиону Борис Спасский дамчыды берген.

...ФИДЕ-ниң президентин Макс Эйне, маргылдааның кол сузыды Лотар Шмит, Исра-илиниң Хөл-шындыра федерациязынын удурукчулары, журналистер «Эссы» тести-ниңдаа чыгып келирде, 42 шакт четпөөн турган.

Роберт Фишер июль 4-те Рейкьявике чөдип келген. Иңчалда-даа оу човулөгө 12 шакта ол келбей барган, оон биле база катал бүгүдөгө хүндүл чогун ол илереткен.

Ол биле лама кижин хөвн келип алган, оон мурунуда Рейкьявике кымга-даа көзү-бөзүн америк кижин аалга көс-

түп келеш, лам ак, кара-биле баштай ойнаарын иле-редиринге киряйри-биле Фи-шеринг бижиме шыаыла-анд ол көргүскөн. Фишер ам удуп чылдар деп, ол диктан-ган.

Совет төлөөлери удурукчу-чуу делегей гротмейстери Ейдем Гелдер ФИДЕ-ниң пре-зиденти Макс Эйнеге дара-жында мөдөлөгөдү тузускап.

«ФИДЕ-ниң шиптирин бау-гар делегей бирги чер дөш Спасский» — Фишеринг маргы-лаады Рейкьявике болур укжурут турган. Бирги салгы 1972 чылдың июль 2-де болур турган (ФИДЕ-ниң президенти турган) 1972 чылдың май 5-теги чагачын көрүнер.

ФИДЕ-ниң шиптиринге дүшүрт маргыдаа болза 1972 чылдың март 20-де Ам-бар-дара чокка келбөөн.

стердамга кылдырган дугу-рулгаа болган. ФИДЕ-ниң чорумуна база Исраилиниң Хөл-шындыра федерациязын чыгы кылган саяланып улустейин чорутуулар укжурут турган.

Исраилиниң президентин, чаак кейгүнерин, Рейкья-ви хоорайын чагырмазын даргазы, СССР-ниң элнин болган АКИП-тың хөрөктерин-ге түр бузуреттирген кижин, ФИДЕ-ниң президентинг мар-гылдаанын кол арбиги, Ис-раилиниң Хөл-шындыра фе-дерациязын төлөөкчлери база өскө-даа кижилер олуру-жуу турган, маргылдаанын байыраалдыг аныкчымын июльдун 1-де болган. Ол ажы-дышкыга дөлөгө чемпиону бар турган, а Фишер тайыл-лаа чокка келбөөн.

Кымдын ак, кара-биле баштай ойнаарын илеретти-рини түзүп турар чалчыла-ры үрер, даражында хүнде 11 шак 45 минутка оу сол-гарыган. Бо фактына кол-арыг — биссе — дынапал. Июльдун 2-де кымдын ак, кара-биле баштай ойнаары килердини болган баштайг салгыны кызыры ийи хүн ийичиле — сонгооалдыр деп шиптиринг ФИДЕ-ниң прези-дентин хузын алган, ону Фишер араан деп чы-дартаар. Р. Фишер араан дээр дугайында налдыг-даа документ анаа кон турган.

ФИДЕ-ниң ол аныктан шиптири Амстердамга кыл-дыган дугурууга, ФИДЕ-ниң чорумунын үрер турар болгаш бо чылдың май 5-теги чага-биле чоруктун турар

Чокта чаа Сарыг-Сепке са-ниптар дружиналарынын район чарык болуп эркен, оун Кызыл Крест-организацияны организастан. Бүрөн-Хемте

уруглар салынын кижиздик-тин К. Шикунова баштаа сандружиначлар командазы ам ушкү удаа ол чарыкка бирги черин алган, иңчанган

нитилелин кубогун ол ко-мандага кезээде кадалаары-биле берипкен.

(БИСТИН КОРР.).

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүделениң чанында Тываның ном үдүрер черияң республика типографиясы (Бызыл, Шеткин-Кравченко кудумчуу 1),

Бызыл, Шеткин-Кравченко кудумчуу, бажын № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ: кылдизиниң 23-54, хармысалгалыг секретарынын 23-35, папийжи агый кылдизиниң 21-47, үлөттүр кылдизиниң 22-64, чагаа кылдизиниң кериянын 31-75, корректорларыны 27-41, Солун келбей барганга 32-75

Гезиткорунун 21-63, редакторуну ораакчыларыны 35-24 пропаган-ахы арад кылдизиниң 37-13, кулуурга «Кылдизини» 23-54 «Кже» аял-41-27, информация база совет тургузуу кылдизиниң 20-60, бухгалтерияны 31-75.

Гезиткорунун 21-63, редакторуну ораакчыларыны 35-24 пропаган-ахы арад кылдизиниң 37-13, кулуурга «Кылдизини» 23-54 «Кже» аял-41-27, информация база совет тургузуу кылдизиниң 20-60, бухгалтерияны 31-75.

Гезиткорунун 21-63, редакторуну ораакчыларыны 35-24 пропаган-ахы арад кылдизиниң 37-13, кулуурга «Кылдизини» 23-54 «Кже» аял-41-27, информация база совет тургузуу кылдизиниң 20-60, бухгалтерияны 31-75.

Солун мөдөлөдө 6 катап үнер